

Küsimused ja vastused

1. Tööotsijate madal tööle asumise motivatsioon, põhjuseks on võlad. Mis on võtmesõnad motivatsiooni tõstmiseks?

EVNL: Kui madala tööle asumise motivatsiooni põhjuseks on see, et inimene ei tea, mis saama hakkab, kui ta tööle läheb või tal on erinevad eelarvamused selle kohta, siis aitab kindlasti tegeliku olukorra ülevaatamine ning lisaks sellele ka kliendile selgitamine, kuidas, kui palju ja kus arestitakse. Selgitustöö on tihti vajalik ka tööandja poole pealt, kuna nad ei oska tihti kohtutäituri kirjadega midagi peale hakata, eriti kui tegemist on mitme erineva kohtutäituriga.

Samas kui inimene on eluhoiakult üldiselt otsustanud "lihtsalt läbi saada", siis selgitustöö ei aita. Pigem on siin kasu sellest, kui vaadata üle see, kuidas me jagame oma sotsiaalsüsteemis õigusi ja kohustusi. Inimesed on harjunud sellega, et neil on õigused (nt. õigus saada sotsiaalrahasid, õigus omada haigekassat jne jne.). Vahel tuleb neile meelde tuletada, et iga õigusega kaasneb ka kohustus - nt. aktiivselt tööd otsida, või siis sotsiaaltöötajale oma sissetulekute kohta aru anda, mõnes KOV-is on ka näiteks erinevad rehabilitatsiooni programmid. Oleme saanud kohati häid tulemusi just sellega, et tasuta lõunaid ei ole, vaid inimeselt oodatakse oma kohustuste järgimist ja täitmist.

KPK: Võlg ära ei kao. Mõistlik on end kokku võtta ja võlanõustaja kaudu või ise täituri juures (kui on täitemenetlus) proovida lahendus leida. Ega töötamise motivatsioon kasva kui võlad maksmata jäävad. Võtmesõnaks on TAHE.

2. Enda kogemustes ja töös on näha, et tuleb laste elatisega seotud küsimusi. Maksekäsu ja kohtutäitur jm

EVNL: see vastab tõele, et nende teemadega seoses on palju muret ja küsimusi. Raskes olukorras on nii sissenõudja kui ka võlglane. Täpsema vastuse jaoks ootaksime täpsustavat küsimust.

KPK: See küsimus oli segane. Peaks täpsustama, mida teada taheti.

3. On alustatud täitevmenetlus (dokument), kohtutäitur lõpetab tegevuse ja annab oma asjad teisele kohtutäiturile üle. Uus kohtutäitur alustab taas menetluse asjas, mille suhtes on juba alustatud täitevmenetlus. Kas selline tegevus on õiguspärane?

KPK: Ei saa nüüd täpselt sisust aru, kuna topelt alustamist ei toimu. Täitemenetluse üleandmisel jäävad varasemad toimingud jõusse ja neid üle ei tehta.

4. Palun võimalusel anda ülevaade kust ja kuidas saab kontrollida võlgade suurust, sh kohtutäiturite kaudu väljanõudmisel olevate võlgade jääkide suurust nii, et saaks eristada põhivõlga ja kohtutäituri tasusid.

KPK: Koda ja kohtutäituri valdavad informatsiooni vaid nende nõuete kohta, mis on antud sundtäitmisele. Võlgnikule on esmaseks allikaks riigiportaal eesti.ee. Sealt saab võlgnik enda

autentimisel andmed tema vastu esitatud nõuetes algatatud täitemenetluste kohta. Nõuete jääkide kohta saab kõige täpsemalt teada konkreetset täiteasja menetlevalt kohtutäiturilt. Kohtutäituritel ei ole ühtset arvestusprogrammi, mistõttu on jooksvad andmed sõltuvalt kohtutäiturit erinevates andmekogudes ning valdavalt ei ole need väljastpoolt juurdepääsetavad. Kohtutäituri tasu on näidatud võlgnikule kätte toimetatud tasu otsuses.

EVNL: Taust.ee või creditinfo.ee-s on maksehäired, mis ei ole alati kohtutäiturini jõudnud. Arvestama peab sellega, et mõni nõue võib olla kajastatud mitu korda (erineva võlausaldaja nime all) ning võib lõpuks ikkagi kohtutäituri käes olla.

Suure kogu informatsiooni saab ka kliendi postkastist (nii e-postist kui ka füüsilisest postkastist). Ei ole harv juhtum, kui klient jõuab teenusele kilekoti täie kirjadega, mis siis ühiselt avatakse ning kliendile ülevaade tekitatakse.

5. Koostöö kohtutäiturite ja kohalike omavalitsuste vahel? Kohtutäiturite kinnipidamised ei kajastu alati STAR süsteemis? Miks?

STAR-is kajastuvad osad kohtutäiturite kinnipidamised (põhiliselt need, mis on SKA kaudu kinni peetud). Sotsiaaltöötajatele on isiku abivajaduse hindamisel oluline see info, mis nähtub pangakontol ja väljavõttes. Kui STAR-is on EMTA, Töötukassa või SKA andmed sissetulekute suhtes erinevad pangakontol olevates, siis tuleb arvestada ikkagi tegelikku sissetulekut, mida inimene realselt kasutada saab. Kinnipidamisi isikule saab teha otse töandja, Töötukassa või SKA kaudu, kus kinnipidamine arvestatakse enne kontole kandmist maha või tehakse kinnipidamisi võlgniku kontolt.

Kindlasti tuleb tähelepanu pöörata, kas isikult on õiguspäraselt kinnipidamisi tehtud. Ka maksevõimekuse hindamisel tuleks arvestada isiku laenude ja võlakohustustega, mitte ainult sissetulekutega.

KPK: Kohtutäitur arestib talle teadaoleva võlgniku vara ning kohtutäituri ülesandeks ei ole kohaliku omavalitsuse teavitamine võlgniku vastu algatatud täitemenetlusest. Kohalikule omavalitsusele andmete avaldamist takistab ametisaladuse hoidmise kohustus (KTS § 11)

3) Kohtutäitur peab avaldama seoses ametitegevusega saadud andmeid:

- 1) menetlusosalistele;
- 2) kohtule;
- 3) kohtuvälisele menetlejale, uurimisasutusele ja prokuratuurile väärteo- või kriminaalmenetluses, samuti välislepingus sätestatud korras välisriigist saabunud õigusabi taotluse alusel;
- 4) kojale ja Justiitsministeeriumile järelevalve- ja distsiplinaarmenetluses;
- 5) muudele isikutele, kellel on seadusest tulenevalt õigus andmeid saada või kellele andmete avaldamine on seadusest tuleneva ülesande täitmiseks põhjendatult vajalik.

EVNL: Hetkel saavad STAR-i sissekandeid teha ainult sotsiaaltöötajad. Hoolimata sellest, et tegelikult on olemas teenuseosutaja liides, siis realsuses see hetkel ei toimi. Ka näiteks aruandluse jaoks ei ole võimalik teenuseosutajal STAR-i kasutada. Seda süsteemi plaanitakse parandada ning hetkel kogutakse infosid selle kohta, milliseid parandus soovet on (potentsiaalsetel) kasutajatel uue versiooni suhtes. Kõigil, kellel on selle kohta ettepanekuid võiks ühendust võtta Aika Kaukveriga SKA-st.

6. Vähenenud töövõimega inimeste kaitsmine võlaorjusesse sattumise eest, kuidas ennetada?

KPK: Vähenenud töövõimega inimesel peab olema nii suur sissetulek, et ta saaks oma elukondliku siduse rahuldada heal tasemel. See on sotsiaalhoolekande süsteemi ülesanne. Täitemenetlus on suunatud nõuete rahuldamisele võimalikult efektiivsel viisil tagades võlgnikule vahendid minimaalsel tasemel toimetulekuks.

Täitemenetluse andmete avalikustamine.

EVNL: Vastutustundliku laenamise põhimõtte kohaselt ei tohi laenuandjad anda laenu saajale laenu summas, mida ta ei suuda tagasi maksta. Töövõimetu inimene, kelle sissetulek on 400 eurot, on võib-olla suuteline poole aasta jooksul maksuma võlausaldajale tagasi 100 eurot. Kuid kindlasti ei ole ta suuteline tagastama näiteks tuhandet eurot. Meil on palju laenu andjaid, kes vastutustundliku laenamise põhimõtet järgivad, kui ka neid, kes seda ei järgi. Ennetamine tähendabki, et võlausaldaja ei tohiks lihtsalt sõlmida lepinguid inimestega, kes ei ole suutelised lepingulisi kohustusi täitma.

7. Kohustuse mahakandmine

KPK: Kohustusi ei kanta maha, vaid teatud nõuded aeguvad, kui neid ei õnnestu seaduses ettenähtud tähtajaks sisse nõuda. Aegumine peatub teatud juhtudel. Täpsemalt on aegumise asjaolud sätestatud väärteo asjas tehtud kohtuotsuse alusel või kohtuvälise menetleja otsuse alusel määratud rahatrahvi sissenõudes ning rahalise karistuse ja varalise karistuse sissenõudes karistusseadustiku §-s 82, tsiviilnõuete osas tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 157.

EVNL: Siit nimekirjast on puudu veel maksuameti võlgnevuste aegumistähtaeg. Üldiselt valitseb ka siin suur segadus ja hulk poolteadmisi. Üldiselt on inimesed kuskil lugenud midagi mingisuguste võlgade aegumise kohta ning selle nad generaliseerivad kõikvõimalike võlgade peale.

8. Kes peab tasuma eestkostetava võlgu, kui eestkostetaval puudub piisav sissetulek? Eestkostetav on hooldekodus, tema kogu sissetulek läheb hooldekodu kulude katteks, millele lisandub eestkostja poolne toetus puudujääva osa tasumiseks.

SKA: Kui eestkostetaval ei ole vahendeid või vara, mille eest hooldekodu kulusid tasuda, ja samas pole ülalpidamiskohustusega isikuid, siis puudujääva osa üldhooldsteenuse eest peab tasuma isiku RR järgne kohalik omavalitsus. Eestkostjal ei ole kohustust tasuda eestkostetava arveid oma vahenditest.

KPK: Eestkostja ei vastuta varaliselt eestkoste all oleva isiku vastu esitatud nõuete täitmise eest, kui nõue ei ole tekkinud eestkostja tegevuse tulemusel. Reeglina jääb pension võlgnikule jäetava arestivaba miinimumi piiresse, mistõttu ei olegi vaid pensionist elatava ja hooldekodus eestkostja kulul elava (st ilma olulise varata) isiku sissetuleku arvel võimalik sundtäitmisel olevat nõuet täita.

EVNL: Meie kogemus on siin, et eestkoste klientide puhul võib suur mure olla hoopis uute võlgnevuste vältimine. Hetkel ei ole võimalikel lepingupartneritel (nt. telekommunikatsiooni teenused, järelmaksu- ja muude finantsteenuste pakkujad) tegelikult võimalik kontrollida, kas inimene on eestkostel või mitte - kui kliendil on varasemast kasutajakonto juba olemas, siis võib juhtuda, et ta võtab endale uusi finantskohustusi, mida ta tegelikult võtta ei saaks. Eestkostja võib selle avastada alles siis, kui võetud laen on juba ära kasutatud.

9. Mida arvata sellest, et KOV-ide kaudu vajatakse võlanõustamist harva (Harjumaal) ja kas oleks vaja olukorda kuidagi parandada, kuna võlglasi on tegelikult palju igal pool ja ilmselt nende arv veelgi kasvab?

KPK: Võlanõustamine peab olema suunatud laiemale kasule kui vaid võlgnikul lasuvate võlgade vähendamisele kas nõuete aegunuks tunnistamise või võlgadest vabastamise menetluse teel. Võlgnikul tuleks taastada vastutustunne võlgade tasumisel ning ühiskondliku heaolutaseme suurendamisel. Praegusel kujul tundub, et võlgnikule on jäetud kõige passiivsem roll enda võlgadega tegelemiseks.

EVNL: Võlanõustamisteenus on tegelikult pikk protsess. Alates nõuete suuruste väljaselgitamisest; pere-eelarve tasakaalu viimisest; kliendi nõustamine ja motiveerimine võlgnevustega tegelemisel, lõpetades kliendi abistamisel läbirääkimiste pidamisel või kohtumenetluses nõustamisel/ menetlusdokumentide koostamisel. Võlanõustajal ei ole mõtet kliendi eest n.ö võimelda, kui klient ise motiveeritud ei ole. Klient on motiveeritud kui ta soovib tegeleda ka võlgnevuse tekkimise põhjustega. Võlanõustamisteenus on psühhosotsiaalne juriidiline teenus.

Kindlasti mängib siin rolli ka üldine teenuse tuntus ning sotsiaaltöötajate kogemus teenuseosutajatega. Soovitatakse ja suunatakse teenusele, millest on loota, et sellest võiks kliendile reaalselt kasu ja tulemust olla. Siin on aktiivsus ja vastastikune suhtlus oodatud KOVide ja võlanõustajate vahel.

10. Kuidas arvestada võlad toimetulekutoetuse määramisel?

EVNL: Riigikohus on leidnud, et toimetulekutoetuse arvestamisel peab KOV lähtuma isiku netosissetulekust. Ehk kui kohtutäituri arvelduskontole läheb iga kuu sissetuleku osa, millele võib sissenõuet pöörata, siis on kliendi sissetulekuks kontole jääv summa.

Ka teiste sotsiaaltoetuste ja teenuste määramisel ja maksmisel tuleks arvestada summat, mis inimesele reaalselt kätte jääb või mida ta saab kasutada.

11. Kliendil on elektriteenuse võlgnevus ning lõpetatakse elektri andmine kliendile. Kas kohalik omavalitsus saab ja peab tasuma võlgnevuse?

KPK: Iga juhtum on eriline ja tuleb lahendada juhtumipõhiselt. Küsimus ei saa olla mitte ainult elektriarves, vaid igas muus esmatähtsas teenuses ja selle tagamises vähese suutlikkusega inimesele.

EVNL: KOV saab võlgnevuse tasuda näiteks otse teenuse osutajale. Kui peres on ka alaealised lapsed, siis on KOV-i kohustus arve ära tasuda, sest lastekaitseaduse kohaselt peavad kõik ametkonnad lähtuma otsuste tegemisel lapse huvidest. Kindlasti ei tohiks abi

piirduda sellega, et elektriarve makstakse vajadusel kinni, vaid kaaluda tuleks siis ka muid toetavaid teenuseid, et oleks võimalik tegeleda võlgnevuste tekkimise põhjustega ning vältida edaspidiseid "kriisi" olukordi. Võimalike teenustena on siin olemas tugiisikuteenus, võlanõustamine jms.

12. Klient ei ole huvitatud oma võlgadega tegelema. Mida teha?

KPK: Keegi teine ei saa seista võlgniku eest, kui võlgnik ise seda ei taha. Küll aga saab teine isik seista enda huvide eest ja sellega mõjutada võlgnikku teatud viisil käituma. Näiteks tekitab võlgnik enda minnalaskmisega kohalikule omavalitsusele täiendavaid kulusid ja omavalitsuse huviks on neid kulusid vältida ja võimestada võlgnikku olema aktiivne.

ENL: Kui võlgnik ei ole huvitatud oma probleemiga tegelema, siis ei saa seda keegi teine tema eest ära teha. Kui inimene ei pea kinni näiteks võlanõustajale antud kokkulepetest või ei ilmu kohtumistele kohale, siis ei olegi võimalik inimest aidata.

Kliendi motivatsiooni võib tõsta see, kui ta saab selge ülevaate oma võlgnevustest ning ka sellest, milline võlgnevus millal ja mille eest tekkinud on. Lähtuvalt sellest ülevaatest saab koostada juba esimese tegevuskava, kuidas võlaolukorraga ümberkäia. Selline "olukorrale otsa vaatamine" võib aidata liikuma ka need kliendid, kes muidu on käega löönud.

13. Mille alusel otsustatakse võlgnevus täitmisele pöörata üldkasulikuks tööks? Kes tasub teenuse osutamise eest?

KPK: Selle otsustab kohus, kui kohtutäitur teavitab PPA-d ja PPA teeb vastava avalduse kohtule karistuse asendamiseks.

EVNL: ÜKT tundide juhendamise ning järelevalve eest tasu ettenähtud ei ole. Tegevus toimub Justiitsministeeriumi ja KOV või siis näiteks MTÜ vahel sõlmitud lepingu alusel. KOV-ide ja MTÜ-de huvi ÜKT-tundide tegemise võimaldamiseks tekib sellest, et nende töötundide jooksul tehakse ära need abitööd, mis muidu tegemata jäävad või mille eest tuleks muidu raha maksta.

14. Kas kohtutäituril on võimalus vaadata rahvastikuregistris andmeid, kas inimesel on ülalpeetavaid, kelle tõttu peab arestivaba miinimum olema suurem ja seda kohe arestimisel arvestada?

KPK: Jah, kohtutäitur näeb neid andmeid, aga avalduse peab tegema võlgnik.

15. Kuidas määratleda võlgade kogusuurus, millest alates tuleks kõikide osapoolte aja (ja raha) kokkuhoiu mõttes hakata võlgadesse sattunud inimesega tõsiselt arutlema eraisiku pankroti teemat?

KPK: Pankrot kuulutatakse välja võlgniku püsiva maksejõuetuse puhul, kui tema varast ei jätku nõuete tasumiseks. Sellest tulebki lähtuda.

EVNL: Füüsilise isiku pankrot on n.ö lõplik ja äärmuslik lahendus, mida kahjuks Eestis liialt lihtsa väljapääsuna kasutada soovitakse. Infot otsitakse foorumitest ja sõpradelt. Reaalsus on see, et pankrotimenetlus kestab olenevalt kohtust 0,5-2 aastat ning kohustustest vabastamise menetlus 3-8 aastat. Antud väljapääs ei ole lihtne ning enne tuleks pöörduda spetsialisti poole.

Võib-olla on võimalik võlgasid ümberkujundada või muul viisil võlausldajatega läbi rääkida. Samuti tuleb enne hinnata nõuete aegumist.

16. Milline on eraisiku pankroti "garantii", et inimene saab pärast pankroti läbi tegemist päriselt oma elukest uuesti elama hakata ja vanad võlad ongi loetud lõpetatuks ning ei tule elu otseselt segama?

KPK: Võlgadest vabastamine järgneb pankrotimenetlusele. Pankrot lõpeb raugemisega, kui võlgnikul ei ole vahendeid menetluskulude kandmiseks. Seega päris varatu olla ei tohi. Kohus vabastab võlgniku kohustustest (v.a. elatis ja kuriteoga tekitatud kahju hüvitamine), kui võlgnik on 5 aasta vältel teiselt aktiivne ja ka tegelikult püüab oma nõudeid tasuda. Kui aga tööl ei käi, varjab enda vara ja on passiivne, siis jäävad nõuded kehtima.

EVNL: Pankrot ei ole kindlasti n.ö. 0-ringi pääsetee ja lahendus iga finantsprobleemi vastu. Meie oma asutuses hindame kliendile enne pankroti avalduse koostamist põhjalikult seda, ka ta suudab täita talle pankrotiseaduses pandud kohustusi - eelkõige on selleks töökoha olemasolu ning pere-eelarve, millega klient suudab toime tulla ilma uusi võlgnevusi tekitamata. Lisaks sellele on tegemist pikaajalise ning mitmeosalise menetlusega, mille loogikast klient enne menetluse algust peaks kindlasti aru saama ning mõistma, millised kohustused tal pankroti menetluses seaduse poolt tekivad.

2018 koostatud ülevaate alusel vaadati üle 52 pankroti/võlgadest vabastamise menetlust ning 47 puhul neist ei vabastatud inimest tema võlgadest. Põhjusteks oli toodud just see, et inimesed ei olnud menetluse käigus järginud oma kohustusi või siis ei olnud menetluses üldse aru saanud. Seega pankrot on üks võimalik viis võlgadega ümberkäimiseks, aga enne selle algatamist peab inimene väga täpselt aru saama, mis menetlusega tegemist on ja mida temalt selle menetluse käigus oodatakse. Kui ta ei saa sellest aru või ei soovi neid reegleid ja kohustusi järgida, siis on pankrot 5 aastat aja raiskamist - nii kliendile, kohtule kui ka nõudeomanikule.

17. Sotsiaalosakond ei võta arvesse seda, et kohtutäitur teeb "jõuga" kinnipidamisi - nemad lähtuvad sissetulekust ja saavad kõrvutada neid abikõlbulike kuludega (üür ja kommunalid). Küsimus, mida võlanõustaja peaks soovitama sellises situatsioonis võlgnikul teha?

KPK: See ei ole küsimus kohtutäiturile, vaid sotsiaalsüsteemile laiemalt. Kohtutäituritele anti 20 % arestimise õigus pärast seda, kui tulumaksuvaba määr tõsteti miinimumpalga tasemele. See raha, mis varem läks tulumaksuks, võib nüüd minna võlgade rahuldamiseks. 20 % määr vastab 70 eurole, seega jääb miinimumpalga ulatuses raha teenivale võlgnikule vabaks kasutamiseks natuke üle 500 euro iga kuu.

EVNL: Sotsiaalosakond peab lähtuma netosissetulekust. Kui täituri kontole läheb iga kuu suurem rahasumma ning võlgnikule ei jää kätte mittearestitavat miinimumi, siis peab võlgnik tegema täiturile vastava avalduse. Täitemenetluses peab ka võlgnik ise aktiivne olema. Samuti on võimalik sotsiaaltöö spetsialistil minna võlgniku taotlusega sotsiaalkomisjoni, kes saab eraldada vajadusel erakorralise toetuse.

Üldiselt on kõigi osapoolte huvi see, et võlgnikul töötaks ning selliselt ka oma sissetulekuid suurendaks. Seega on siin mõistlik olukord kohtutäituriga läbi rääkida ning proovida leida

makse kokkulepe, millega ka sissenõudja nõus oleks. Nõustun, et olukord on keerulisem juhul kui tegemist on mitme kohtutäituriga.

Pigem olen kogenud neid juhtumeid, kui võlgnik läheb kas mustalt või siis võõrfirma nimekirjas välismaale tööle eesmärgiga oma võlad tasa teenida, aga kui suured rahad tulema hakkavad, siis "unustatakse" nõuete eest raha ülekanda. Tegelema ja lahendusi leidma hakatakse alles siis, kui neile mingit kanalit kaudu, seoses võlgadega, piirangud tekivad.

18. Kui võlgnikul on võlad mitme kohtutäituri käes, kas neid on reaalselt võimalik tõsta kokku ühe täituri juurde?

KPK: Täitemenetlusi ei ole võimalik kokku tõsta. Iga täiteasja menetletakse eraldiseisvalt isegi siis, kui menetlejaks on sama kohtutäitur. Maksegraafikuks annab loa sissenõudja, mitte kohtutäitur. Kui korra on täitmisel mitu nõuet, siis ei olegi võlgnikul võimalik maksegraafikut täita, sest arestivabast määrast ei piisa selleks (samaaegselt tuleb täita kõiki maksegraafikuid, et saada kontod vabaks). Mõttekam on täita nõudeid vastavalt arestide järjekorrale.

19. Saan aru, et kui täituri menetluses olev võlg on väiksem, kui on kehtiv palga alammäär, siis ei tohiks täitur kohaldada töötasu arestimist (Täitemenetluse seadustiku §132 lg 1).

KPK: Siin on küll millestki väga valesti aru saadud. Töötasu tuleb arestida igal juhul sõltumata nõude suurusest. Küll aga ei saa töötasust teha kinnipidamisi, kui see on alla töötasu alammäära ja ei ole rakendatud 20 % määra.

20. Kas kohtutäituril ikka on õigus nõuda täituri tasu nõuetelt, mis on aegunud ja kus täitur ei ole antud aja jooksul antud nõuet üldse suutnud sisse nõuda ning mille puhul võlgnik on aegumise võimalust kasutanud (klassikaliselt väiksemad väärteo trahvid)?

KTK: Jah, kohtutäitur nõuab enda tasu sisse ka juhul, kui põhinõue on aegunud. Põhinõue aegub seetõttu, et nõuet ei õnnestu etteantud aja jooksul täita, aga mitte seetõttu, et kohtutäitur ei ole mitte midagi teinud. Kui võlgnik täidab aastaid suurt tsiviilnõuet või maksab lapsele elatist, siis juhtubki nii, et politseitrahv jõuab ära aeguda, enne kui teda üldse täitma asutakse. Proportsionaalsust arvestatakse laekumise jaotamisel põhinõude ja kohtutäituri tasu katteks ning see ei tähenda, et põhinõude puudumisel ei tohi kohtutäitur enda nõuet täita.

EVNL: Aegumistähtaeg hakkab jooksma alates täitedokumendi jõustumisest. Ning kuna täituri tasu otsuse aluseks on teine täitedokument, siis tasu ja menetluse nõue koos põhinõudega ei aegu.

21. Kui võlgadesse sattunud inimesel on üleval mitmed võlad kohtutäiturite käes ning tal on lisaks võlg, millele ta on kokku leppinud maksegraafiku. Võlgnik on siiani püsinud tähtaegadega enam-vähem. Kas on mingi võimalus peatada kohtutäiturite "jõuvõtted" ehk tasuda esmajärjekorras need võlad, mis pole veel hapuks läinud. Kui uus võlg läheb ka hapuks, siis lisandub sinna terve rida täiendavaid kulusid (viivised, sissenõudmistasud, täituritasud jms) ehk võlg kasvab oluliselt palju suuremaks lihtsalt selle tõttu, et selle likvideerimisega ei tegeletud õigel ajal. Sellist võlgade suurenemist peaks ju kuidagi saama vältida?

KPK: Täitemenetlus on riiklik sunnimenetlus, mille sisuks on sundida võlgnikku teatud nõuet tasuma. Võlgnik ei saa sunnimenetluses valida, millist nõuet või millises järjekorras ta täidab. Võlgnik saab vabalt käsutada vaid seda raha, mis on jäetud talle vabaks kasutamiseks arestivaba miinimumi ulatuses. Täitemenetlus on sissenõudjale kindlustundeks, et tema nõue pööratakse täitmisele olenemata võlgniku tahtest. Kui võlgnikul oleks õigus eelistada sõltumata täitemenetluse läbiviimisest, milliseid nõudeid ja kuidas ta täidab, siis kaotab täitemenetlus ja laiemalt ka kohtumenetlus igasuguse praktilise mõtte.

22. Kui inimesel on võlad näiteks 2 kohtutäituri käes. Ühe täituri juures on võlale tehtud maksegraafik (näiteks 100.- kuus). Teine täitur, kelle juurde sattus teine asi hiljem, kasutab töötasu arestimist. Täna situatsioon tundub kummaline, sest ühest küljest peab võlgnik pidama kinni kokkulepitud graafikust ja teisest küljest võtab teine täitur töötasu-arestiga ära kõik, mis võtta annab ehk sellest rahast ei ole kindlasti enam võimalik graafikut täita. Mida teha saaks?

KPK: Maksegraafikuks annab loa sissenõudja, mitte kohtutäitur. Kui korraga on täitmisel mitu nõuet, siis ei olegi võlgnikul võimalik maksegraafikut täita, sest arestivabast määrast ei piisa selleks (samaaegselt tuleb täita kõiki maksegraafikuid, et saada kontod vabaks). Mõttekam on täita nõudeid vastavalt arestide järjekorrale.

23. Inkassonõuded, mis on jõudnud kohtutäiturini läbi kohtu kiirmenetluse, sisaldava vahel otsuses põhivõlg + samas suurusjärgus viiviseid + kohtukulud ning meie teada-tuntud inkasso-firmade puhul ütleb kohtuotsus lisaks, et viivist arvestatakse pärast kohtuotsust edasi (max 6400 eurot) kuni võla tasumiseni. Kui üldine kohtupraktika on võtnud seisukoha, et viivised ei peaks ületama põhivõlga, siis kas sellised inkassofirmade "tembud" tuleb uuesti kohtusse kaevata? Ei ole ju mõistuspärane, et ühe võlausaldaja puhul on äkki situatsioon, et 100.- põhivõla puhul on viivised näiteks 3000.- eurot lihtsalt sellepärast, et ta oskas kohtusüsteemiga trikitada.

KPK: Kohtutäitur ei hinda kohtulahendit, vaid täidab lahendit. Taolised küsimused on pigem õigusabi teema.

EVNL: Võlgnikul on võimalus esitada maksekäsu kiirmenetluse makseettepanekule vastuväite. Vastuväiteks piisab ka sellest, kui kirjutada, et ei ole nõus nõude summaga. Vastuväite esitamisel läheb inkasso poolt esitatud avaldus hagimenetlusse, kus on võimalik nõutavat summat vähendada. Võlgnik peab olema aktiivne ning otsima vajadusel abi juba siis kui saabuval kirjal inkassolt või maksekäsu kiirmenetluse makseettepanekud. Maksekäsu kiirmenetluses ei kontrolli kohus tõendeid (leping; võlatunnistus vms) ning kui võlgnik vastuväidet ei esita, siis rahuldatakse võlausaldaja avaldus. Hiljem ei ole võimalik enam nõuet vähendada, sest kohtutäitur lähtub sundtäitmisel ainult määruse resolutsioonist.

24. Kohtutäituri menetlusse jõudnud nõue, mis koosneb näiteks põhivõlast 100.- ja viivistest 100.-. Kohtutäituri tasuna ehk sisult sissenõudmiskuluna lisandub veel 108.- Väiksemate asjade puhul on probleem hullem 32.- trahvile lisandub 66.- kohtutäituri tasu. Kas on lootust, et selles osas midagi paraneb lähiajal?

KPK: Kohtutäituri tasumäärad on kehtestanud Riigikogu kohtutäituri seaduses. Riigikogu juhendus Riigikohtu lahendist, kus on öeldud, et suurtelt nõuetelt arvestatud kohtutäituri tasu

määrad olid põhiseadusega vastuolus. Riigikogu vähendas oluliselt suurtelt nõuetelt arvestatud kohtutäituri tasusid ja suurendas väikestelt nõuetelt arvestatud tasusid.

Mis on hetkel murekohad?

KPK: Võlanõustajate tase on väga erinev. Alates sellest, et ei osata isegi volikirja vormistada, millega klient annab võlanõustajale volituse enda andmete küsimiseks Kojast.

Võlanõustajate seltskond on väga kirju ja ei saagi täpselt aru, kes mille eest hea seisab – on omavalitsuste juures, Töötukassa juures, SKAs, eraldiseisvad MTÜd. Kes konkreetselt inimest tema hädas lõpuni aitab? Kohati on tuntav ka keeleprobleem.

EVNL: Võlanõustajate väljaõpe ehk koolitus baseerub sotsiaalkaitseministri määrusel, millega loodi minimaalsed nõuded koolituse sisule. Kahjuks on antud määrus ajale jalgu jäänud ning koolituse läbimine või sellel tugineva kutse omamine ei pruugi tagada kvaliteetset teenust. Ühtepidi tegeleme liidu poolt sellega, et meie liikmete väljaõpet ning kutsestandardit järjest tugevamaks muuta. Teistpidi aitab teenuse kvaliteeti pikemas perspektiivis parandada ka see, kui KOV-id ja muud teenuseostjad mõtleavad läbi oma hinna poliitika. Võlanõustaja, kes läheb hankesse tunnihinnaga 13 EUR-i tund, ei pruugi ilmtingimata kvaliteeti pakkuda. Seega on murekohaks teenuse kvaliteedi kõikumine/ühtlase kvaliteedi puudumine...

Selle süsteemi saab läbi arutada, et millist teed kaudu võlanõustaja kliendini jõuab (või siis vastupidi). Meie poolt on murekohaks vähene teadmine ning palju erinevaid müüte selle kohta, mis see teenus on ja kuidas võlanõustaja aidata saab.

Murekohaks on teenuse kättesaadavus. De Jure pakuvad paljud KOV-id teenust. Ja peavadki, sest see on kohalikele omavalitsusele kohustuslik. Tegelikult teevad paljud KOV-id teenusele saamise niivõrd keeruliseks, et inimene ei pöördugi teenusele. Näiteks peab esitama kirjaliku avalduse, mida siis menetletakse; esitama konto väljavõtte; teenuse vajadust põhjendama jne. Kui inimene ei soovi oma probleemist sotsiaaltöötajaga rääkida, siis loobub ta ka teenuse taotlemisest.

Klientide puhul on probleemiks osaliselt keerulised ja aeganõudvad teenusele suunamise protsessid - meie töös on terve hulk asju, mis on aegkriitilised (nt. MKKM-i vastuväide, rahade tagasi taotlemine jne jne). Kui iga suunamine peab läbi käima sotsiaalkomisjonist või siis kolme erineva kirjutuslaua pealt, siis võib see tähendada kliendi jaoks ebasoodsaid tagajärgi.

Sotsiaaltöötajate puhul tuleb ette nii oma oskuste ülehindamist, teenuse sisust mitte arusaamist kui ka palju eelarvamusi ja "külamüüte" nii võlanõustamisteenuse kui ka näiteks pankroti, täitemenetluse, arestimiste, inkassode jne kohta. Sotsiaaltöö spetsialisti tööks on ju sotsiaalnõustamine, teenuste ja toetuste avalduste menetlemine.

SKA: Oluline on sotsiaaltöös terviklik abivajaduse hindamine ja sellele vastav abi. Kui toetuse või teenuse taotleja esitab pangakonto väljavõtte, siis sealt nähtub ka see, milline on taotleja maksukoormus ja kuivõrd ta võiks vajada, lisaks toetusele, abi ka mõne teenuse (võlanõustamisteenus, tugiisik, sotsiaalnõustamine, toimetulekuõpe vms) osas.

Millele tuleb tähelepanu pöörata?

KPK: Võlanõustaja võiks ise olla samuti täitemenetlustest vaba isik.

EVNL: Kui KOV tellib teenust, siis soovitan kindlasti panustada sellesse, et leping sõlmitakse pädeva võlanõustajaga. Minu kogemus on, et tavalise hankemenetluse abil ei pruugi kõige odavam hind tähendada seda, et KOV oma raha eest ka pädeva teenuse saab.

Teiseks on tähtis aru saada sellest, et võlanõustamisteenusele suunamine ei tohiks olla sõltuv leibkonna sissetulekutest. Hetkel jõuab meile järjest rohkem noori ja peresid, kus paberi peal on sissetulekud justkui päris suured, aga nad on ennast nii lõhki laenanud ning nende finantskohustused on nii suured, et nad ei ole võimelised ise teenuse eest tasuma. Kui sellised kliendid õigeaegselt ja pädevast teenusest ilma jätta, siis võib see tähendada nii eluaseme kui ka töö kaotust.

Klient tuleks suunata võimalikult vara. Ta ei pea olema jõudnud täitemenetlusse. Mida varem sekkuda, seda "odavam" on see tihti nii kliendi kui ka KOV-i jaoks. Meie vaatest on häid tulemusi andnud ka n.ö. "riski" klientide suunamine - ehk siis sellised kliendid, kellel täna veel võlgu ei ole, kuid kelle finantskäitumine näitab, et tal võivad need lähiajal tekkida. Kõik võlad, mis annab juba eelnevalt ära hoida on head lahendused.

Mida kindlasti tuleb vältida?

KPK: Sotsiaaltöötaja ei tohi aidata võlgnikule kaasa täitemenetlusest kõrvalehoidumisest. Täitemenetlus arvel ei tohi lahendada omavalitsuse sotsiaalkaitse probleeme (näiteks hoida kokku sotsiaaltoetuste arvel vms).

EVNL: Kui klient soovib toimetulekutoetust või sissetulekust sõltuvat toetust saada sularahas, siis peaks sotsiaaltöötaja selgitama välja miks ta sularaha soovib. Enamasti soovitakse sularaha põhjusel, et arvelduskonto on arestitud. Kuid lahenduseks võib olla pigem aresti kohandamine.

Otsapidi käib siia punkti alla kogu see suunamise jutt. Aga lisaks sellele ka see, et sotsiaaltöötaja peaks tegelema nende asjadega mida ta täpselt oskab ning mille jaoks ta on väljaõppe saanud. Kliendi võlad ei ole eksperimenteerimise, katsetamise ning "kuski, kellelki" kuulnud asjade proovimiseks. Siin on tark endale parem asjalik ja pädev abi. Kui nõustaja annab vale nõu või ei järgi tähtaegasid, siis tegelikult ei vastuta ta oma tegevuse/tegevusetuse eest.